

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 1. soboto v mesecu kot priloga »Naš. Listu« in velja posebej prejemana na leto 3 K.

Leto III. V Ljubljani, 5. vinotoka 1907. Št. 10.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« je v Ljubljani, Mestni trg št. 17.

Kaj moraš vedeti o jetiki?

Drvi možje znanosti, ki so posvetili vse svoje delo, vse svoje življenje človeštvu, so se sešli nedavno na Dunaju k VI. mednarodni konferenci proti jetiki. Prve avtoritete so se tu skupno posvetovale, kako naj bi delovali proti najhujši ljudski bolezni, kako bi poučevali ljudstvo, da se vsaj deloma ubrani grozovite morilke: jetike. Tudi še v sedanjem času pobere jetika $\frac{1}{3}$ vseh umrlih; njej zapade več žrtev kakor najhujši vojski. In prav zaradi te velike razširjenosti jetike je treba največje splošne pozornosti in neumorne skrbnosti, da se jej zastavi pot.

Po znanstvenih raziskavanjih je jetika kužna bolezen, ki se ne da samo zabraniti, nego v gotovem stanju tudi ozdraviti. To je pa mogoče le v prvih začetkih, ko bolezen še ni docela zastrupila krvi in se še ni vkoreninila v človeškem telesu. Da je mogoče zastaviti pot jetiki, se morajo združiti posamezniki v mogočno vojsko, pomagati morajo uradi, društva, razne uprave, država ter zlasti zdravniki, ki imajo opravka z bolniki.

Opiraje se na te nazore, je izdal ministrski predsednik kot vodja ministrstva notranjih del na vse politične deželne šefe naredbe, ki zaznamujejo smer, v kateri se ima gibati delovanje političnih oblasti in zdravstvenih organov, da doseže uspehe v odvratanju jetike. Tem naredbam posnemamo na kratko sledeča pojasnila in določila:

Znanstvena raziskavanja so dognala in za trdno dokazala, da je jetika kužna bolezen, katero povzročujejo glivice, takoimenovani tuberkel-bacili, ki pridejo v človeško truplo, ako je za to bolezen dovzetno; dá se pa s previdnim postopanjem mnogokrat zabraniti, kakor tudi ustaviti s primernim zdravljenjem in dobro hrano.

Okužuje se človek najčešče po dihalih in sicer tako, da vsope bacile, nahajajoče se v razpršenih delih svežega ali posušenega pljunka jetičnih bolnikov, nadalje ako pride nesnaga, ki ima v sebi tuberkelnove kali, v ranjene kraje kože, ali pa ako povzije človek nekuhan živež (mleko, meso), ki prihaja od jetičnih

živali, kajti v takem živežu utegnejo biti tuberkel-bacili.

Nazadnje navedena nevarnost okuženja s tuberkelbacili se zabrani po ogledovanju živine in mesa, kakor tudi po nadzorovanju živil, in se ta nevarnost še manjša, ako se varujemo jesti nekuhano meso in mleko, če ne vemo, odkod da prihaja. Razširjenje jetike po tuberkelnastih izkašljanih izmečkih jetičnih bolnikov in po tuberkelnasti nesnagi, ki se v njih stanovanjih nabira in prehaja v prah, pa se dá z javnimi naredbami zabraniti le deloma. Takim naredbam se bode mogel uspeh zagotoviti povsod, kjer pridejo v poštev javni ali uradnemu nadzorovanju pristopni prostori, v katerih bivajo jetični ljudje. Velike težave v izvrševanju javnih zdravstvenih ukrepov pa nastanejo tam, kjer se gre za zasebna bivališča in družinska stanovanja, kjer strežejo jetičnim zdrave osebe ali živé ž njimi v ožji dotiki. Ti soprebivalci jetičnih, zlasti otroci, ki se igrajo v prašnih sobah jetičnih, so nevarnosti okuženja izpostavljeni v višji meri.

To nevarnost zabraniti je tem težavnejše, čim bolj so stisnjena prebivališča, čim revniša je družina, čim manjša je razumnost soprebivalcev, ki naj bi bili posebno previdni.

V takih razmerah zasebne bolniške postrežbe zamore predvsem zdravnik s svojo avtoriteto in neprestanim vplivanjem na bolnika in njegovo okolico delati za javno korist ter določiti potrebne naredbe v odvrnitev razširjenja bolezni. V hiši z jetičnimi živeči ljudi, kakor tudi bolnike same pa more odgojiti k zdravstveno pravemu vedenju.

Kadar kdo zbolí za jetiko, je vsegdar dolžnost strežnikov bolnikovih in bolnika samega, okužljivi izkašljani izmeček in katerikoli drug tuberkulozni gnoj zanesljivo storiti neškodljiv in tako preprečiti razširjenje tuberkelnovih kali.

V ta namen se mora brezpogojno tako-le postopati:

Kadar kdo zbolí in se v zdravniku vzbuja sum, da je bolnik jetičen, je treba dati takoj izmečke, ki so za določitev bolezni važni, mikroskopično-bakteriološko preiskati.

Če je jetika dognana, je treba kolikor mogoče za to skrbeti, da dobi bolnik od drugih ločeno spalnico, vsekakor pa svoje posebno ležišče, svoje perilo za postelj in kar ga ima na sebi, svojo obleko, svoje umivalno in jedilno orodje. Dobra postrežba se sama ob sebi razume.

Pljuvati sme bolnik v hiši in zunaj hiše odslej le v posebej zato prirejene posode (pljuvalnike, skodelice, steklenice itd.), ne pa na tla ali v robec, ki bi ga rabil pozneje morda celo kdo drugi.

Kadar bolnik kašlja, mora pred usta držati svoj robec.

Taki in sploh vsi od bolnika in za bolnika rabljeni predmeti, ki so onečejeni s tuberkuloznimi kužnimi tvarinami, se morajo ali sežgati, na pr. obveze, ki nimajo itak nobene vrednosti, ali pa izkuhati v vodi, v kateri je raztopljena soda, in sicer kakor so, ne da bi se preje razgrinjali, ker se drugače vsušena nesnaga lahko razprši. Razkužujejo se take reči tudi v vodni sopari, ali s kemičnimi razkuževalnimi sredstvi.

V prostorih, kjer se nahaja jetičen bolnik, se smejo tla le z mokro cunjjo zbrisavati, ne pa s suho metlo pometati.

Prah skozi okno ali druge odprtine na ulice stresati ali iz cunj iztepatvati se mora sploh javno prepovedati: prah se stresa najbolje v pripravno smetiščnico, in smeti se zažgo.

Perilo jetičnih se mora pred pranjem razkužiti in sicer tako, da se v lugu ali raztopljeni sodi izkuha ali 24 ur v mrzlem 10krat stanšanem raztopljenem Cresolmilu namaka.

V slučaju, da odide jetični bolnik iz svojega stanovanja v bolnico, oziroma sploh pri menjavi bivališča, takisto v slučaju njegove smrti se morajo vse od njega doslej rabljene reči, predno jih kdo drugi zopet rabi, zanesljivo osnažiti in na solncu prezračiti, oziroma po zdravnikovem naročilu razkužiti; tudi se mora od njega zapuščeno stanovanje pred zopetno porabo na stenah in tleh temeljito osnažiti in po zdravnikovem naročilu takisto razkužiti.

V postrežbo jetičnih naj se jemljejo le take osebe, ki niti za jetiko ne bolehajo, niti k tej bolezni očitno ne nagibljejo. Postrežno osebje, oziroma sorodniki jetičnega bolnika se morajo od zdravnika natančno podučiti, kako da naj bolniku zdravstveno pravilno strežejo in varujejo samega sebe okuženja. Zlasti jim je treba zabičiti, da se kakor zdravniki, s kako primerno razkužljivo tekočino umivajo, če so si roke ali druga gola dela telesa ali obleko umazali s tuberkuloznimi izmečki, da naj nikdar preblizo bolnika ne hodijo, kedar ga kašelj prijemlje, ter svoje telo razpršenim slinastim mehurčkom po nepotrebnem ne izpostavljajo, naj si zakrivajo usta in nos, da bolezni ne vsopejo in tudi sami da naj bodo vedno kolikor mogoče snažni.

Da se pri odvrčanju jetike doseže resničen uspeh, je potrebno, da vse udeležene osebe, bolniki in zdravi, v najstrožjem samozatajevanju ukaze zdravnikov izvršujejo, oziroma nadzorujejo njih izvrševanje. Potrebno je, da pride vsakdo do prepričanja, da je na tla pljunjeni izmeček jetičnega za njega samega nevaren, in da je potemtakem njegova korist in dolžnost kaj takega zaprečiti.

Vsakdo mora pa tudi na to paziti, da ne daje sam drugim slabega izgleda in tedaj sam ne pljuva na tla. Jetičnik se pa mora opominjati, naj nikar z neskrbnim pljuvanjem ne spravlja drugih v nevarnost. Bolnik se bode tega ogibal, ako ga opozoriš, da prve žrtve njegove brezbriznosti utegnejo biti udje njegove družine in osebe njegove bližnje okolice.

Ker je razširjena navada pljuvanja na tla ravno tako zoprna, kakor zavoljo velikega števila v družbi živečih jetičnih nevarna, se ji moramo upirati neprestano z vsemi sredstvi.

Pljuvanje na tla je manj škodljivo na prostih cestah in prostorih, ker tuberkelbacili vsled vpliva solnčne svetlobe in vsušenja na prostem kmalo poginejo, tembolj pogubonosno pa je v zaprtih, obljudenih ali močno obiskanih prostorih.

Tedaj je nujno potrebno, da se ta slaba navada sploh odpravi. To se zgodi potom odgoje ljudstva. V ta namen naj uporabljajo vsi olikanci svoj vpliv. To se zgodi nadalje potom podučevanja ljudstva, zlasti pa v vseh šolah.

Tam, kjer državnim ali samoupravnim (avtonomnim) uradom, javnim društvom in podjetjem pristojna neposreden vpliv na ljudstvo, se bode dala omenjena napaka preprečiti s tem, da se pljuvanje strogo prepove. Take prepovedi se naj razglasijo zaradi javnih zbirališč, kakor na pr. cerkvá, gledališč, muzejev, gostilnic, plesišč in zabavišč itd., potem zaradi zavodov in podjetij, ki stoje pod nadzorstvom in vplivom omenjenih uradov in društev, kakor na pr. pisarne, šole, telovadnice, igrališča, bolnice, zdravnišča, blaznice, hiralnice, sirotišnice, siromašnice, zavetišča za otroke itd., potem zaradi obrtnijskih delavnic, zlasti tovarniških dvoran, nadalje v vojašnicah, prenočiščih, postajah, jetnišnicah in prisilnih delavnicah itd., končno zaradi javnih sredstev prevažanja oseb in sem spadajočih prostorov, kakor na pr. čakalnic, osebnih vozov v vlakih, na parnikih, zastran električnih in konjskih železnic, poštних vozov, omnibusov itd.

Objednem se mora skrbeti za to, da so z varovanjem potrebnih ozirov na spodobnost gotove in primerne posode kot pljuvalniki pripravljene v porabo občinstva v teh prostorih. Te posode naj bodo napolnjene do polovice z mokro razkuževalno tvarino ali razkuževalno tekočino in nastavljene najbolj priročno v visokosti 0,9 metra. Dá se jim tudi primeren nadpis.

Seveda mora biti točno za to skrbljeno, da se vsebina teh posod redno po razkuženju na neškodljiv

način odstrani, po razmerah s šoto ali žaganjem zmešana zažge in da se posode same vsakokrat s kropom, ali s 3⁰/₀ karbolovo ali 2⁰/₀ Lysitolovo ali Lysolovo vodo osnažijo.

Kjerkoli naleti zdravnik v izvrševanju neobhodno potrebnih naredb, ki naj preprečijo razširjenje jetike, na nepremagljive zapreke, je dolžan oblastvo klicati na pomoč. Zlasti je pa dolžan naznaniti obstanek jetike v kaki družini ali kjer stanuje več ljudij skupaj: v slučaju smrti kakega jetičnega bolnika in ob menjavi stanovanja ali prebivališča jetičnega. Naznaniti smrt je dolžnost tudi mrtvaškega oglednika.

Oskrbništva in občine zdravšč imajo ukreniti vse, kar je potrebno k nadzorovanju in snaženju prebivališč jetičnih gostov in k natančnemu opravljanju razkuževalne službe.

V zdravščih, v katerih se rabijo sirovo mleko ali mlečni izdelki kot zdravila, mora pristojna politična oblast odrediti strogo nadzorovanje te povžitnine same in krajev, odkoder pridejo; zlasti je paziti, da se jetične živali ne porablajo za dobavo mleka.

Tudi v skupnih stanovanjih in oskrbovalnicah vsake druge vrste, kjer živi večje število oseb v skupnem gospodinjstvu, kakor v hiralnicah, zavetiščih, prenočiščih, prisilnih delavnicah, kaznilnicah in jetniščnicah itd., zlasti pa v zavodih in odgojiščih za mlajše ljudi, potem v duhovnih in posvetnih združbah itd. se morajo navedene splošne določbe izvesti razmeram primerno.

Zlasti pa se ne smejo v otroških zavetiščih in odgojiščih nikoli jetične ali zaradi jetike sumljive osebe rabiti v postrežbo otrok.

Ako v takih združbah kdo zbolí za jetiko, mora domači zdravnik zelo paziti in to takoj naznaniti predstojniku zavoda in razložiti primerna sredstva, kako bolnika ozdraviti in zabraniti vsako nevarnost razširjenja bolezni. Uradnemu nadzorništvu se mora o takem postopanju poročati.

Razun teh neposrednih sredstev zoper razširjenje jetike se da naštetí še cela vrsta naredb, ki onemogočajo širitev jetike.

Najširše sloje prebivalstva je treba podučevati o začetku in odvratanju jetike. To podučevanje pospešujejo lahko zdravniki in drugi veččaki s poljudnimi predavanji in sestavki, človekoljubna društva pa z razširjanjem dobrih spisov za ljudstvo.

Kdor zbolí za jetiko, naj poišče kako zdravšče za jetične, ali če to ni mogoče in nima doma pri svoji družini ločenega prostora za zdravljenje, naj gre v kako bolnico sploh.

Jetični starši, ki imajo male otroke, naj bodo v občevanji z njimi zelo previdni. Jetične osebe ne smejo svojih otrok in sorodnikov poljubljati na usta, jetične matere svojih novorojencev ne same dojiti. Jetične žene ne smejo biti dojnice in se morajo od otroške

postrežbe kolikor mogoče odstranjati; tudi se jetičnim osebam odsvetuje stopiti v zakon, dokler se bolezen ne ozdravi ali vsaj ne ustavi.

Jetične ali za jetiko usposobljene osebe naj bi se odvracale od takih poklicev, ki zavoljo neugodnih zdravstvenih razmer, kakor prahu, dela v zaprtem, s škodljivimi parami napolnjenem zraku, zavoljo vednega sedenja in sključevanja zdravja ne izboljšujejo, nego ga celo slabšajo, ali jetične z drugimi osebami v najožje občevanje spravljajo ali jih silijo, da imajo vedno opravka z živili in povžitninami, ki pridejo na prodaj. Nadalje ne smejo jetičniki opravljati poslov, ki jih silijo, da so prav v tesni dotiki z drugimi osebami, ker s tem lahko prenesejo bolezen na svoje bližnjike.

V tovarniških in obrtnijskih delavnicah naj se skrbno izvršuje vse, kar je za zdravje delavcev potrebno, posebno se je ozirati na mlade ljudi.

Razun tega se priporoča skrb za cele občine in sela sploh, da so zdrava in snažna, kakor tudi posebej za hiše, za stanovanja in življenje prebivalcev.

V ta namen naj se po gotovem načrtu nadaljuje izboljševanje zdravstvenih razmer v celih občinah in posameznih vaseh, tako da se ustvarjajo zdravi življenjski pogoji. Zlasti naj se vzdržuje čist zrak in dobi zdrava voda, naj se zidajo svetla in zračna, suha in dovolj prostorna stanovanja za revnejše sloje prebivalstva ter naj se redno donaša in dovaža zdrav živež na trg. Za to ima točno skrbeti redarstvo. Napravijo naj se javna kopališča in plavarne, v katerih dobijo prebivalci dosti in po ceni priložnosti, samega sebe snažiti in utrjevati. Povsod naj se strogo postopa v nadzorovanju zdravstvenih razmer in porablajo vsi napredki zdravoslovja (hygiene). Vpelje naj se pameten red za nabiranje in odvažanje hišnih smeti in odpadkov, za neškodljivo odvažanje blata, za javno snago, zlasti da se vedno in pogostoma ulice snažijo, ne da bi se delal prah. Postopa naj se strogo po redarstvenih predpisih glede varovanja snažnosti na dvoriščih, zlasti ako so obzidana, na hodnikih in stopnicah v hišah. Takisto naj se prepreči iztepavanje prahu iz hišne oprave in cunj skozi okna na ulice itd. To vse so sredstva, s katerimi se polagoma neposredno zabrani nastanek in razširjenje jetike.

Pa ne samo na odvratanje, tudi na zdravljenje jetike je treba obratiti posebno pozornost; zdravljenje pa obstoji v tem, da se tuberkel-bacili v telesu samem zatro in od njih provzročena škoda odstrani.

Da se pa tu doseže kakšen uspeh, treba se je najstrožje ravnati po mnogoštevilnih zdravniških predpisih, kar je pa večinoma komaj mogoče, ako se prepusti bolnik domači postrežbi.

Zelo koristno, celo neobhodno potrebno je, da se spravijo bolniki v takozvana zdravšča za pljuča ali za-

vetišča za jetične, kjer jih zdravniki zdravijo na skrbno urejen način, združen s sistematičnim krepljenjem. Postrežba, ki jo dobijo bolniki v teh zdraviščih, ne zadostuje samo zahtevam človekoljubja, temuč ustreza, — ker se bolniki tukaj pogostoma ali popolnoma ozdravijo ali vsaj postanejo za delo sposobni, — tudi gospodarskim koristim občin, obrtnih podjetij in bolniškim zavarovalnicam, katerih člani so bolniki.

Hana Kvapilova.

Kenadoma je umrla slovanska umetnica, ena najslavnejših slovanskih igralk. Meseca aprila je izdihnila v Pragi še mlada gospa Hana Kvapilova, žena znanega dramatika in dramaturga »Narodnega divadla«, prva češka igralka. Njeno ime je bilo svetovnoznano, bila je jasna zvezda češkega gledališča. Vest o njeni smrti je globoko pretresla ne samo vse gledališke kroge, ampak vso češko javnost. Vsa Praga je čutila in čuti še sedaj, da jo je zadela velika, nenadomestljiva izguba. Kvapilova je bila igralka, a bila je tudi žena, ne samo umetnica, bila je tudi feministka. Prepojiti z umetnostjo vse svoje okrožje, predočiti svetu čustev bogato žensko dušo ter najnežnejše utripe ženskega srca, to je bil nje visoki cilj.

Kdor jo je videl kdaj na odru, ni mogel pozabiti dolgo vtiskov, ki jih je napravila njena vedno dovršena igra. Bila je najboljša junakinja Ibsenovih dram. Kdor jo je kdaj videl kot Noro, ni mogel pozabiti te Nore, ki je stopala gledalcu tako živo pred oči. Naj bo Shakespearjevo Ofelijo ali Goethejevo Margaretko, vse si morala občudovati v njej. Z igralcem Vojanom sta tvorila par, ki je zagotavljal vsaki igri na odru Nar. divadla popoln umetniški uspeh. Dolgo vrsto let sta polnila dom češke Talije s svojo, zares veliko umetnostjo in povzdignila češko dramo na ono visoko stopinjo umetnosti, na kateri se nahaja danes. V Nori je gospa Kvapilova gostovala tudi na beligranskem gledališču pred kraljem Petrom.

Skromnost in delavnost, dva znaka češke žene, sta dičili tudi to slavno slovansko ženo in našli v nji izjemo med igralkami. Ostala je v Pragi, ker je hotela povzdigniti češko umetnost, povzdigniti jo v gledališču, v družbi in v javnosti. Dom Kvapilovih je bil shajališče umetnikov, in kadar je bilo treba pomagati na kakem umetniškem večeru, je nastopila H. Kvapilova z recitacijo, hoteč s tem dati takim večerom res umetniški značaj.

H. Kvapilova je delovala v Češkem ženskem klubu in zadnja leta je bila celo predsednica ženskega odbora »Jednote severočeške«. Umetnica oboževana igralka, si je našla časa, da je delovala v ženskem in v narodnem društvu. Bila pa je tudi pisateljica ter je napisala nekaj dobrih novel in estetskih, študij. Pač vzor češke žene, ki ne išče slave ampak dela povsod, kjer more delati žena.

J. L.

Hana Kvapilova

Uveli listi.

Spisal Ivan Lah.

»Ah, vi še vedno sanjate?« je rekla Anda, moja prijateljica, ko sem končal povest.

Sedela sva v jesenskem parku, ko je padalo listje z dreves in se je nemiren veter igral po trepetajočih, ovenelih travah. Sedela sva drug poleg drugega v dolgih hladnih večerih in si pripovedovala povesti. Prijetno je bilo tam, da se nama ni hotelo domov. Obstala je včasih beseda, umolknila sva in se zasnajala. Zbudila sva se šele čez dolgo, ko je že temna noč pokrila široko mesto pod parki.

»Pojdiva, noč je.«

Ni bila več mlada Anda, toda znala je biti mlada in dobra. Tako mlade, skoraj otročje, so bile njene sanje, tako zelo se ji je hotelo ljubiti in osrečevati.

»Da, zakaj bi ne sanjal? Niso to sanje. Jaz vem, da pride nekoč vse to, mora priti, ni mogoče drugače.

»Srečava se nekoč, vse eno je, kje, ampak srečava se gotovo. Mogoče zvečer na polju, ko bo zahajalo solnce in se bodo zlata žita zibala po tihi dolini. Mogoče, da se srečava na vrtu, ko bodo šepetala solnčna drevesa in bodo ptiči prepevali po vejah. Morda se srečava v osamljeni sobi, ko bodo v bližini šumeli veseli pari v lahnem plesu in bodo glasovi godbe klicali v spomin nekdanje dni. Tako pride vse, in ne more biti drugače. Prijel jo bom za roke in govoril:

»Poslušaj, draga duša! Zakaj si storila to? Glej, samotna in zapuščena je moja pot!«

In vstali bodo pred njo vsi oni lepi spomini, ki spremljajo moja pota, vsi oni časi, ki niso mogli biti pozabljeni, ki jih ni mogla pozabiti. Zatrepetale bodo bele roke: »Odpusti, nisem bila jaz kriva... In prišlo bo sladko odpuščenje, prišel bo ta trenutek sreče in jaz vem, vem, da če mi ni usojeno nič v življenju, ta trenutek, ki je cilj mojega čakanja, nada mojih poti, sreča mojega življenja, ta trenutek pride gotovo. In takrat se začne mirna pot, kar je zdaj nada, bo potem spomin. Kakor popotnik, ki gre poln hrepenenja na goro, kakor grešnik, ki roma ves skesan na visoko božjo pot; — nemirna in polna hrepenenja je pot navzgor, tiha in mirna je pot navzdol — sam sladak spomin. Ni mogoče, da bi se to ne zgodilo, kajti mnogo je poti in ceste se križajo. In takrat morda obstaneva:

»Glej, tudi moja pot ni srečna.«

»Zakaj ne gre skupaj najin pot?«

»Ali je mogoče nazaj, nazaj tja v mlado mladost.

»Ali se ti ne zdi, da je prepozno.«

»Nič ni na svetu prepozno, samo kes.«

»Toda glej, sedaj je drugo življenje, drug svet...«

»S teboj je vedno isto življenje, sladko in lepo.«

»Ti si ostal sam in jaz sem šla z drugim. Kako mi odpustiš?«

»Vse odpušča ljubezen, če ima kaj odpuščati, kajti zle misli ni bilo v mojem srcu o tebi. Vedel sem, da se vrneš... In to je vsa moja sreča.«

»Sklonile se bodo glave in takrat...«

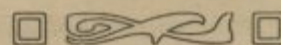
Bili so to taki časi, ko sva posedala z gospodično Ando v parkih velikega mesta, kakor jih tam poseda sto in sto in vsi sanjajo in pričakujejo in mislijo, da pride nekoč, da mora priti, da ni mogoče drugače. Saj srce sluti že, kako prihaja in čuti, kako se bližajo pota drug k drugemu, in jasno vidi pred seboj, kako bo. In tako posedajo, čakajo, mislijo, sanjajo. »Glejte, tudi jaz sem sanjala tako,« je rekla gospodična Anda. »Mislila sem vedno, da se vrne nekoč in se izpremeni vse. Kako bi moglo biti drugače; ljubil me je tako in bil je človek vreden ljubezni. Ko sva se srečala prvič, sva začutila, da nama je usojeno ljubiti se. In prišli so krasni časi. Hodila sva skupaj po pomladanskih gajih, po cvetočih tratah, po mladem polju. Izpremenili so se časi in on se je poslovil. Šel je za kruhom. Pisal je nekaj časa in tudi to so bili krasni časi. Toda nekoč je umrlo vse, kakor zatone dan. Ni pisal več in ljudje so govorili, da ljubi drugo. Nisem verjela, kajti vedela sem, da me je ljubil. In takrat so se začele sanje.

»Vrne« se — sem mislila — »nekoč in bo ves skešan. Vrne se k meni in pove mi žalostno povest o goljufivem svetu. In velika sreča bi napolnila moje srce, ko bi bil srečen z menoj. Ni se vrnil. In šepetale so tolažbe polne misli lepe nade v moje srce. Nekoč — tako sem mislila — se odpro vrata in prišel bo ves srečen. »Odpusti, nisem te pozabil...«

»In včasih, ko sem hodila po izprehajališčih, sem skoraj čutila, kako se mi bliža, in kjer je bila večja množica, sem se ozirala z upom in strahom in zdelo se mi je, da zagledam med množico njegove ljubljene oči. — In tako so šli časi in sanje so šle z njimi. In sedaj sem stara in on se ni vrnil. Vem, sladke so sanje in tudi k meni prihajajo v vas. Poglejte vse te liste: šepetali so, odkar so se razvili, prej so peli svojo pesem in zdaj tudi. Samo čas se je izpremenil in pesem. In vsi ti ljudje, ki sanjajo po klopeh: samo čas se je izpremenil in pesem. In ves svet okoli nas: čas se je izpremenil in pesem. Uvela lista sva oba, prijatelj, vi imate še mladost in silo, še se držite veje a že prihaja jesen, in jaz sem: odpadli list. Pridete za menoj in pojedemo svojo pot. Saj veste, kak namen ima listje na vrtu.«

»Pojdiva, noč je.«

Molčeča in žalostna sva se vračala z gospodično Ando domov. Mračna noč je ležala nad mestom in lučice so se žarile iz mrakov. Okoli in okoli parka je bila pot zasuta z uvelim listjem.

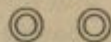

Poet.

Zamislilo se je polje,
zamislil se je les,
zamislil se je bel oblak,
obstrmel sred nebes...

To videl jeden je samo,
— zamišljen mu pogled —
vzbudilo se mu v srcu je,
in to je bil — poet.

Bojan.

Ravnanje s suhim perilom.

Najboljše je, da pobereš perilo še nekoliko vlažno z vrvi ter ga takoj poravnaš. Preden storiš to, ga moraš raztegniti po niti in ga še z rokami nekoliko pogladiti. Rjuhe in namizne prte primeta dve osebi ter jih raztegneta. Potem se zganejo in pripravijo za valjar ali mungo. Prtiče, žepne robce in drugo slično perilo pregani dvakrat in sicer tako, da pride prava stran monograma ali zaznamovanih črk na spodnjo stran. Ko robce likaš, jih v toliko razgrneš, da so preganjeni čez pol. Srajce pregani čez pol, na polovici položi rokava.

Če je perilo popolnoma suho, ga poškropi z malo brezovo ali sirkovo metlico nekoliko z vodo, ker le vlažno perilo je možno lepo zlikati. Naškropljeno in zganjeno perilo zvij tesno skupaj, da se razdeli mokrota enakomerno po vsej tkanini. Ne naškropi pa nikdar več perila, kot ga moreš zlikati v enem dnevu; vlažno perilo hitro splesni, če leži na kupu.

Perilo gladi na mizi, katero pregrni z mehko plahto in s čistim prtom ali rjuho. Še pripravnejša je pa likalna deska, ki mora biti prevlečena z mehko in čisto podlago.

Vsak kos pretegni skrbno in enakomerno po nitih preden ga začneš likati. Medtem ko perilo razteguješ ali obračaš, ne puščaj likalnika na deski, da ne osmодиš podlage, postavljalj ga vsakokrat na stolce iz žice.

Za likanje si pripravi vse že prej, da lahko začneš takoj likati, ko je likalnik razbeljen. Likalnika namreč ne smeš puščati dolgo časa stati, ker se sicer preveč razbeli in potem rad smodi.

Poleg mize, kjer likaš, imej vedno pripravljeno posodo čiste vode z gobo ali snažno krpo, da je takoj vse pri rokah, ako je treba presuhe dele ali gube še enkrat namočiti ali preglajati.

Belo perilo se lika nalice; samo če ima vezene črke, jih obrni in zlikaj oni del komada narobe. Desna

roka vodi likalnik, leva pa pripravlja, gladi gube, razteguje itd. Če so pri perilu prišiti trakovi, jih seveda tudi zlikaj.

Če je železo preveč razbeljeno, potegni ž njim parkrat po mokri krpi, da se nekoliko ohladi in ti perila ne osmоди. Ako se je pa to vendar zgodilo, izperi dotični kos takoj z mrzlo vodo in ga pobeli na solncu.

Rjuhe in prte ponekod gladijo z valjarjem («mungajo»). Na valjar navijaj vsak kos trdo in pravilno, da se ne premakne in ne dobi gub. Navijati pa začni najprej debelejšje perilo, potem šele tanjše, ker se lepše uglati, ko je valjar že nekoliko razgret.

Perilo, ki ga potem ne boš likala, povaljalj podolgem in počez, da je glajše. Naposled ga lepo zravnaj, posuši ga docela in šele potem ga spravi v omare.

Škrobljeno perilo treba likati z zelo vročim likalnikom; seveda pa zopet ne sme biti tako vroč, da bi palil. Lepo zlikati se da le ravno prav oškrobljeno in prav vlažno perilo. Za to pa je treba vaje. Presuho perilo ostane v kljub likanju tupatam zgrbljeno. Ako je perilo premokro, pa ostaja škrob rad na likalniku, in če je ta razbeljen, škrob na njem zarjavi ali celo začrni. Če se je zgodilo kaj takega, vzemi železo iz likalnika, umij likalnik ter deni čez nekaj časa železo vanj. Potem potegni ž njim po voščenenem papirju in nato po rjuhi, nakar šele začni iznova likati.

Voščen papir si narediš, ako deneš med polo papirja nekoliko belega voska in potegneš po njem z vročim likalnikom.

Pri moški srajci zlikaj najprej naplečnik narobe, potem nalice, nato zapestnike, rokave, stan in naposled ovratnik in oprsje.

Oprsje podloži prej s flanelo, da se ne sprime z gubami na stanu zadej ter da postane lepo gladko. Potem drgni oprsje s čistim robcem od vratu navzdol, da naravnaš robčke. Nategni oprsje ter ga likaj nalice od spodaj navzgor, trdno in počasi, da se pod železom suši. Robčke privzdigaj, dokler je oprsje še malo vlažno — torej napol zlikano — s koščeno palčico, ki jo moraš imeti navlašč za to. — Če je oprsje vezeno, ga likaj najprej narobe in potem zobčke nalice.

Likanja perila ne odlašaj na večer; najlepše in najboljše se opravi to delo pri belem dnevu, zlasti zgodaj zjutraj, ko ni še drugih opravil.

Ko likaš, imej vedno okno odprto, ker je od likalnika razgreti zrak jako škodljiv. To velja zlasti za likalnike, ki se razbeljajo z ogljem.

Zlikano perilo obesi še na solnce ali okrog peči, šele ko je prav suho, ga spravi v omare.

Nikdar pa ne spravljalj perila, preden ga nisi skrbno pregledala, ali ni morda kaj poškodovanega. Najlažje storiš to pri likanju, ne da bi ti bilo treba posebej pregledavati vsak komad. Takoj pri likanju devlji vse raztrgano perilo na poseben kup ali v ko-

šaro ter ga potem kakor hitro mogoče popravi in zasuši. Tudi majhnih luknjic in pretrganih niti ne smeš prezreti, če hočeš, da ti ostane perilo dolgo časa v rabi. Ravno v tem oziru pridna in vestna gospodinja lahko mnogo prihrani.

Perilo, ki ga redkokdaj rabiš, presušaj večkrat ter ga včasih pregani, da ne začne razpadati po gubah.

Ivanka Smrekarjeva.

Iz ženskega sveta.

Po šoli. Ko odrastejo dekleta šoli, so večinoma primorana voliti si kak poklic. Vsekakor je tudi za deklico najboljše in najpremožnejše hiše dobro, da se izuči v kakki stroki, ker nikdar ne more vedeti, kaj jej donese bodočnost. Vsi starši pa, kateri le količkaj morejo, naj bi dali izučiti svoje hčere tudi gospodinjstva. Res so dandanes otroci tako preobloženi v šoli, da je težko najti le malo časa za pouk v gospodinskih poslih; vendar pa se da z dobro voljo doseči tudi to. V počitnicah naj odrasla dekleta pomagajo doma materi; mlado telo se pri nobenem delu tako lahko ne razvija kakor ravno pri gospodinskih opravkih. A tudi že male deklice naj pomagajo v kuhinji, v sobah in zlasti na vrtu. Sploh naj se dekleta doma učijo prav vsega, od najboljšega do najslabšega. Vse naj dekleta samo poizkusi, potem se ni bati, da bi kdaj kot samostojna gospodinja omagovala pod težo gospodinskih poslov in skrbi, nego bo vršila povsem izlahka svoje dolžnosti. Kjer je to mogoče, bi bilo pač dobro, da ostane dekleta po dovršenem šolskem pouku — preden se začne pripravljati za poklic — eno leto doma in se posveti v tem letu povsem gospodinjstvu. V tem času se že nauči toliko, da lahko pozneje v svojem življenju vodi gospodinjstvo ali ga vsaj nadzoruje, ako je potreba. Seveda ne smemo pri dekletih pozabiti na praktično šivanje, ki je gotovo izmed vseh ročnih del najbolj potrebno in koristno. Gospodinjiti in šivati bi morala znati prav vsaka ženska, tudi če se ne omoži. Koliko je deklet, ki so primorana poleg svojega poklica — tudi voditi si svoje malo gospodinjstvo, in kako dobrodošle so tu doma pridobljene izkušnje in usposobljenosti!

Žena — žurnalistka. V Zjedinjenih državah severne Amerike, kjer je feminizem gotovo najbolj razvit, ima malodane vsaka država list, ki ga urejajo ženske. Najbolj razširjena je tudi v Evropi poznana »Women's Tribune«, ki jo ureja Klara Gewick-Kobi. Tednik za ženske izdaja Lucy Stone. Jako razvito je žensko časnikarstvo v Italiji. Znana pisateljica Matilda

Serao izdaja in ureja velik list »Il Giorno«, ki ga čitajo po vsej Italiji. V uredništvu deluje mnogo moških, ki se nikakor ne sramujejo služiti pod vodstvom ženskega šefa. Jako spoštovana je tudi učena sotrudnica rimske »La Vita«, Ollan Lotti. — Francozinje so leta 1897 osnovale velik političen dnevnik »La Fronde«, katerega urednica je bila Margareta Durand. Ker je pa ubirala preveč kosmopolitske strune, je list že po preteku šestih mesecev zaspal. Vendar ta ponesrečeni poizkus francoskih žen ni oplašil, kajti mogoče je francoskih listov, katerih sotrudnice so večinoma ženske. — Na Nemškem deluje pri listih razmeroma malo žensk. Tem bolj pa se širi krog zares dobrih in uglednih pisateljic. In pri nas? Pot žurnalistke je posuta s kamenjem, pot žurnalistke pa bi bila prava trnjeva pot. No, dosedaj je še ni Slovenke, ki bi se bila popolnoma posvetila žurnalistiki.

Doma.

Krompirjeve omelete. Razmotaj 6—8 celih jajec z 1 do 1½ litra mleka, prideni nekoliko soli, 2 žlici pšenične in 3 žlice krompirjeve moke ter poljubno sladkorja. Potem razbeli na omeletni ponvi surovega masla, speci omelete in jih daj s sladkorjem posipane na mizo.

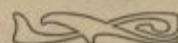
Maslene zvezdice. Zgneti v testo 16 dek moke, 12 dek surovega masla in en rumenjaka. To testo zvaljaj na deski in izreži iz njega z modelčki zvezdice. Potresi pekač nalahko z moko, deni nanj zvezdice in jih speci v pečici. Potem naredi iz enega beljaka, soka pol limone in 18—20 dek sladkorja led, namaži z njim spečene zvezdice in jih posuši v pečici. Ko so suhe, namaži jih z mezgo in stisni po dve in dve skupaj.

Sirovo pecivo. Zgneti v testo 15 dek moke, 15 dek surovega masla, 15 dek kravjega sira ter nekaj soli in sladkorja. To testo naj počiva eno uro na hladu. Potem ga zvaljaj precej tanko in izreži z malimi modelčki razne oblike, ki jih speci v zelo vroči pečici. Ko se pecivo ohladi, deni na vsak kosček kupček mezge.

Breskova gibanica. Naredi testo kakor za jabolčno gibanico ter ga potresi tanko razvlečenega z ocvrtimi drobtinami, na listke zrezanimi breskvami in s sladkorjem. Gibanico zvij narahlo in jo speci v namazani kozi.

Rjasti madeži. Da odstraniš rjaste madeže, jih pokapaj z limonovim sokom ter položi pod madeže in na madeže po kosce platna. Potem potegni z vročim železom preko madežev, ki preidejo vsled delovanja limonove kisline in gorkote na obe platneni krpici. Ponavljaj to ravnanje tako dolgo, dokler ne izgine rjasti madež docela. Pazi pa, da polagaš na madež vedno čiste krpice platna, da ne spraviš rje še na druga mesta. Končno izperito dotično perilo še v gorki milnici, da odpraviš limonov madež.

Sladkorne madeže odstraniš iz volnenega blaga ali iz svile na sledeči način: Pomoči malo platneno krpico v destilirano vodo in odrgni z njo madež. Destilirano vodo dobiš s tem, da ujameš paro, ki uhaja iz posode vrele vode.

Svoji k svojim!

Slovenci rastemo v gospodarskem oziru le pomalem. Preveč pomalem v razmerju z našo potrebo in z našimi delavnimi močmi. Vzrokov tega malega napredka je mnogo. Glavni vzrok pa je vsekakor ta, da premalo uvažujemo geslo: Svoji k svojim. Ne čakajmo na pomoč od zunaj, nego podpirajmo se sami! Če ne bomo Slovenci pripomogli svojim rojakom, da si ustanove velike trgovine, obrtovalnice in tovarne, pride pač v deželo tujec, ki je naš skrit sovražnik in ne bo imel srca do svojih delavcev in odjemalcev. Zato bomo le veseli, če se loti kak Slovenec večjega podjetja, namesto da bi mu delali vse mogoče ovire, mu obračali hrbet in kupovali svoje potrebščine pri tujcu. Slovenci v splošnem niso zlobni, ali eno napako imajo: nikomur ne privoščijo, da bi prišel kdo na površje, da bi se dvignil socialno in gmotno. Kakor hitro se godi komu malo boljše, brž palico v roke, pa lop po njem! Zato je tudi ves naš napredek le navidezen, ničeven. Kako vse drugačna je v tem oziru n. pr. Češka, ki je danes izmed vseh avstr. dežel najbogatejša in kulturno na najvišji stopinji. Zakaj? Ker so bili Čehi že od nekdaj vsaj v tem vedno složni, da treba podpirati in dvigati svoje ljudi! Menda se nikjer prelepo geslo «Svoji k svojim» tako idealno in z največjo konsekvenco ne izvaja, kot pri Čehih. Vzor tega rodoljublja pa je češka žena. «Ženski klub češki» izdaja celo vsako leto brošuro «Naša moč», v kateri naglašča predvsem in roti češki narod, naj podpira domačo obrt in trgovino.

Slovenke, učimo se v tem oziru od Čehinj! Ve gospodinje, ki pokrivete potrebščine svojih družin, ve lahko prav mnogo storite v povzdigo naše slovenske industrije! Segajte le po tem, kar stavi v promet narodni podjetnik, kar je dobrega naredila roka slovenskega delavca! Opozarjamo n. pr. na slovensko cikorijo. Naše slovenske pokrajine porabijo velikansko množino cikorfje. Žal, da se rabi po mnogih slovenskih krajih še vedno tuj izdelek, dasi imamo lepo narodno podjetje te stroke, ki proizvaja blago najboljše vrste pod znamkama Cirilova in Zvezdna cikorija. Prva jugoslovanska tovarna kavinih surrogatov v Ljubljani zasluhuje naše popolno zaupanje! Slovenke, kupujte Cirilovo in Zvezdno cikorijo! Če je vaši trgovci nimajo, pa zahtevajte energično, naj jo naroče! Saj dobite s cikorijo tudi edini sloven. ženski list, «Slovensko Gospodinjo».

jeva

Maggi zabela

izboljša
okus raznih juh,
omak itd.

Dobiti tje v vseh trgovinah z delikatesami in kolonijalnim blagom kakor tudi v drogerijah

Zakonito zavarovano.

Vsako ponarejanje kaznjivo.

Edino pravi je le Thierry-jev balzam

z zeleno znamko z nuno.

12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika posebna steklenica s patent. zamaškom K 5.—

Thierry-jevo centifolijsko mazilo

za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe itd. 2 lončka K 3.60.

Razpošilja le proti predplači ali po povzetju.

Obe ti dve domači sredstvi sta kot najboljši splošno znani in svetovno slavni.

Naročila je nasloviti na

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogoški Slatini.

Dobiva se skoro v vseh lekarnah. Brošure s tisoči zahvalnih pisem zastoj in franko.

Ustanovljeno 1804.

IGNAC FOCK

**tovarna mila
in maščobnih izdelkov v Kranju**

priporoča kemično čista mila vseh vrst.

Štedilno „Orlovo“ milo tekmuje prav uspešno z vsakim tujim proizvodom.

Znamka enoglavni orel in ime Fock.

Novo rastlinsko mazilo za prsi

Najnovejša iznajdba iz prirodnin. Trdnota, razvitek in obnovitev nedrij. Bujnost prsij. Rabi se samo zunajno. Zdravniško preizkušeno. Cena lončku z navodilom 3 K in 5 K, poštnina 70 v. Moje lepoto mazilo lilija da koži mladostno svežost, pomaga gotovo proti pegam in nečisti koži. Cena lončku K 1, milo 70 vin., puder K 1. Prodaja in razpošilja gospa Katarina Menzel, Dunaj, XVIII., Schulgasse 3. I nadstr. 22.

Moški in ženski čevlji

od gl. 2'90 naprej. — Prave ruske galoše, gamaše, mazilo za čevlje itd.

Josipina Herrisch

zastopnica Mödlinške tovarne za čevlje v Ljubljani, Špitalške ulice šte. 9